

Нікітенко Д.В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри економічної теорії,

Національний університет водного господарства та природокористування

СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті аналізується стан інвестиційної складової інвестиційно-інноваційної безпеки на основі окремих індикаторів. Здійснено ретроспективний аналіз значень індикаторів, а також зроблено висновки щодо загальних чинників, які впливають на забезпечення інвестиційної безпеки. Виявлено, що значення більшості індикаторів інвестиційної безпеки знаходяться нижче критичного значення, що, відповідно до теорії безпеки, свідчить про реалізацію загрозових процесів в економіці.

Ключові слова: індикатор, інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна безпека, конкуренція, прями іноземні інвестиції, недобросовісна конкуренція.

Постановка проблеми. Інвестиційна безпека держави є важливою передумовою вирішення гострих соціальних проблем на довгострокову перспективу в умовах інтенсивного економічного розвитку держави та її регіонів в умовах глобалізації, міжнародної інтеграції та сталого розвитку.

Інвестиції, їх розмір і сфера застосування визначають динаміку та якість перетворень в економіці країни в період перманентних глобальних та локальних трансформацій за умови прийнятного рівня безпеки. Інвестиційна безпека як складова економічної безпеки є поняттям інтегральним, і досягнення нею оптимальних показників може забезпечити належний рівень як економічної, так і національної безпеки в загалом.

Одними з найважливіших індикаторів інвестиційної складової інвестиційно-інноваційної безпеки, на наш погляд, є здатність здійснювати розширене відтворення основного капіталу (валове нагромадження основного капіталу), зокрема через купівлю новостворених основних засобів за рахунок вітчизняних чи іноземних джерел фінансування, а також підтримка здорового конкурентного середовища. Також інвестиційна безпека значною мірою залежить від стану інвестиційного клімату та ефективності державного регулювання економіки в країні. Саме цим обумовлена актуальність комплексного дослідження рівня інвестиційної безпеки держави та чинників, що впливають на її формування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми забезпечення інвестиційної безпеки відображені в наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених. О. Барановський був одним з перших, хто здійснив спробу визначити систему індикаторів для кількісної та якісної оцінки інвестиційної безпеки держави [1]. В. Кириленко у своїй монографії розробив ґрунтовну методiku оцінки стану інвестиційної безпеки [2]. С. Мошенський досліджував інвестиційну безпеку в системі держави, категорії інвестиційної безпеки, сутність і порядок розрахунку індикаторів [3]. У наукових працях висвітлено широке коло питань, серед яких слід назвати сутність категорії «інвестиційна безпека», її структуру, фактори впливу, методичні принципи оцінки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас з плином часу змінюються і стан інвестицій-

ної безпеки в економіці, і необхідні для її зміцнення заходи. Тому актуалізуються подальші дослідження та пошук альтернативних шляхів розв'язання цих проблем.

Мета статті полягає в аналізі стану інвестиційної безпеки України, дослідженні проблем її забезпечення та розробці загальних рекомендацій щодо усунення основних загроз з метою підвищення її рівня.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливими для здійснення ефективного реформування економіки є усвідомлення та визначення стану умов, в яких повинно відбуватися і в яких відбувається розширене відтворення. Для кількісної та якісної оцінки рівня інвестиційної безпеки у складі економічної безпеки була розроблена система її індикаторів, яка відображає ступінь віддалення поточного стану суб'єкта (об'єкта) інвестування від межі безпеки. На основі Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, розроблених Міністерством економічного розвитку і торгівлі (Міністерством економіки) України у 2007 та 2013 роках (далі – Методика-2007 та Методика-2013), здійснено аналіз та оцінку рівня складової інвестиційної безпеки України за допомогою відповідних індикаторів (табл. 1). Оскільки у новій, затвердженій Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, методиці окрема інвестиційна безпека поєднана з інноваційною, то в статті ми виокремимо лише ті індикатори, які відповідають інвестиційній складовій.

Одним із найважливіших показників, що характеризує ступінь розвитку країни, є відношення обсягу інвестицій в основний капітал до ВВП (індикатор «Валове нагромадження основного капіталу, % ВВП»). Теорії економічного зростання та світовий практичний досвід свідчать про те, що основним рушієм стабільного економічного зростання країни є інвестиції в основний капітал (валове нагромадження основного капіталу), щорічний рівень яких повинен складати 19–25% до ВВП. Якщо найважливішим критерієм стійкого розвитку національної економіки є обсяг інвестицій, то динаміка інвестиційних вкладень є індикатором стану ефективного сукупного попиту, чинником, що впливає на обсяг національного виробництва, рівень зайнятості і споживання населення [5, с. 46].

Вітчизняними експертами у 2013 році був визначений діапазон рівня валового нагромадження основного капіталу у відсотках до ВВП в межах 18–30%, де 18% від ВВП – критичний рівень, а 30% – оптимальний рівень. При цьому максимальне порогове значення інвестиційної безпеки відповідає етапу, коли економіка перебуває на стадії реформування і потребує значних інвестицій. Коли ж економіка перебуває на етапі стабільного розвитку, порогове значення інвестиційної безпеки може бути меншим [6, с. 15].

Проаналізувавши значення валового нагромадження основного капіталу у відсотках до ВВП за 2002–2016 роки та порівнявши їх зі значеннями індикатора безпеки обох методик, можна стверджувати, що протягом 2003–2008 років показник

Індикатори інвестиційної складової інвестиційно-інноваційної безпеки України

Найменування індикатора, одиниця виміру	Характеристичні значення індикатора				
	стимулюючий характер				
	критичне	небезпечне	незадовільне	задовільне	оптимальне
Валове нагромадження основного капіталу, % ВВП	18	20	23	25	30
Відношення вартості нововведених основних засобів до обсягу капітальних інвестицій, %	55	65	70	75	85
Інтегральний індекс інвестиційної сприятливості бізнес-середовища, %	50	60	70	80	90
Відношення чистого приросту прямих іноземних інвестицій до ВВП, %	4	4,5	5	6	7
Відношення кредитів, наданих нефінансовим корпораціям та домашнім господарствам на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості (кумулятивно, скореговані на курсову різницю), % ВВП	10	13	15	20	25
	80*	70*	60*	50*	30*
Частка продукції, що була реалізована на конкурентних ринках країни, відсотків загального обсягу продукції (станом на початок року)	50	55	60	70	80
Розмір економіки України, % до світового ВВП	0,15	0,2	0,5	1,5	2,5

* значення індикатора дестимулюючого характеру

Джерело: сформовано автором на основі Методики-2013 [4]

був на оптимальному рівні, тоді як у 2009–2012 роках він, хоча і був вище порогового значення, вже мав перші ознаки несприятливих тенденцій в економіці (рис. 1).

За критеріями методики 2013 року значення індикатора з 2013 року по теперішній час є нижче критичного (18%), що свідчить про процеси загрозливого характеру для економіки. Разом з високою зношеністю основних засобів (до 83,5% у 2014 році) скорочення інвестицій в основні засоби свідчить про реалізацію загрози старіння матеріально-технічної бази та зниження здатності вітчизняних підприємств виготовляти конкурентоспроможну продукцію.

Під час забезпечення інвестиційної безпеки держави важливо балансувати між прагненням збільшити обсяг залучених інвестицій і необхідністю орієнтувати їх приплив у переважно високотехнологічні галузі економіки. В середньому 90% від всіх капітальних інвестицій припадають на 8 з 16 видів економічної діяльності, до яких відносять промисловість, сільське (лісове та рибне) господарство, будівництво, оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів тощо.

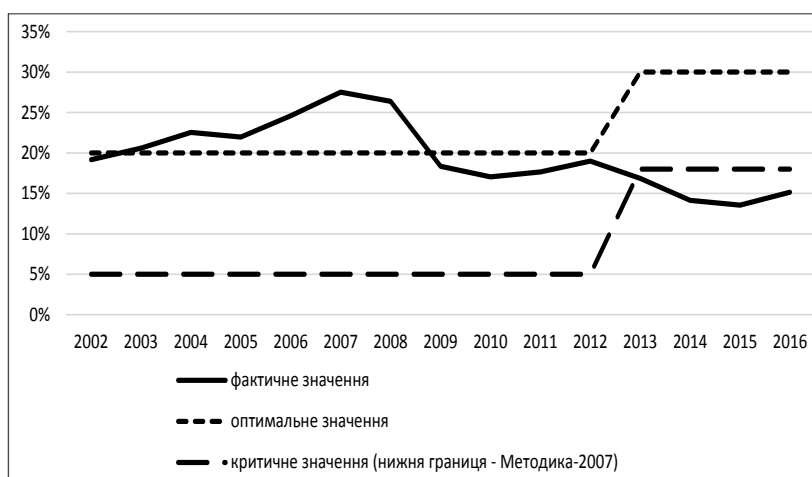

Рис. 1. Динаміка значень індикатора «Валове нагромадження основного капіталу, % ВВП»

Джерело: розраховано автором на основі [7]

Щодо індикатора «Відношення вартості нововведених основних засобів до обсягу капітальних інвестицій», то за досліджуваний часовий період він знаходився в межах значень «небезпечно» у 2011 та 2014 роках, «незадовільно» – у 2010, 2012, 2013 роках та «оптимально» – у 2015 році (табл. 2, рис. 2).

Таблиця 2

Динаміка відношення вартості нововведених основних засобів до обсягу капітальних інвестицій, млрд. грн. [7]

Показники	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Капітальні інвестиції*	180,6	241,3	273,3	249,9	219,4	273,1	359,2
Вартість введених в дію нових основних засобів*	122,6	147,9	191,0	165,8	126,2	216,7	н/д
Відношення вартості нововведених основних засобів до обсягу капітальних інвестицій	68%	61%	70%	66%	57%	79%	–
Характеристичні значення індикатора	незадов.	небезп.	незадов.	незадов.	небезп.	оптим.	н/д

* без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя, за 2014–2016 роки також без частини зони проведення АТО

Тобто негативна тенденція значення цього індикатора спостерігалася ще задовго до подій 2014 року. Відставання темпів приросту вартості нововведених основних засобів відносно темпів приросту обсягу капітальних інвестицій на тлі зростання абсолютних значень цих показників привело до зменшення значення індикатора до 2014 року.

Одна з причин відставання темпів приросту криється в динаміці значень іншого індикатора, такого як «Інтегральний індекс інвестиційної сприяєтливості бізнес-середовища», який демонструє динаміку відчуття легкості ведення бізнесу. В основі цього інтегрального індексу лежать індекс умов ведення бізнесу рейтингу “Doing Business” Світового банку, індекс інвестиційної привабливості, розрахований Європейською бізнес-асоціацією, та індекс поточного фінансово-економічного стану підприємств України, розрахований Держстатом.

Згідно з оцінкою респондентів до основних чинників, які дестимулюють ділову активність підприємств, а отже, і наміри здійснювати розширене відтворення через придбання нових основних засобів, слід відносити недостатній попит та фінансові обмеження (табл. 3).

Рейтинг “Doing Business” (DB) Світового банку присвячений оцінці інституціонального середовища для здійснення інвестиційної діяльності з урахуванням всього життєвого циклу: від створення до ліквідації підприємства. Тобто дослід-

жуються умови діяльності національних малих та середніх підприємств, а також дається оцінка нормативних актів, що регулюють їх діяльність протягом всього життєвого циклу.

Крім рейтингу легкості ведення бізнесу, основний звіт DB Світового банку включає і показник віддаленості від найкращих значень кожного індикатора рейтингу (distance to frontier – DTF). Порівнюючи показник віддаленості від найкращих показників за роками, можна побачити, як змінюється інституціональне середовище для національних суб’єктів підприємницької діяльності в економіці країни, тоді як рейтинг легкості ведення бізнесу показує, як змінилось інституціональне середовище порівняно з іншими країнами. Показник віддаленості від найкращих показників для країни має значення від 0 до 100 балів, де 0 балів – найгірший показник (далекий від найкращого), а найкращий показник отримує 100 балів (табл. 4, рис. 3). [9].

Якщо індекс DTF окреслює загальну картину змін в країні (макрорівень), то індекс інвестиційної привабливості (ІІІ) відображає стан бізнес-клімату за експертними оцінками перших осіб компаній-членів Європейської бізнес-асоціації (мікрорівень). Вони оцінюють інвестиційний клімат з точки зору тріади «ретроспекція – діагноз – перспекція», де діагноз – це оцінка поточного стану інвестиційного клімату, ретроспекція – аналіз поточного стану порівняно з тим, що було півроку тому, а перспекція – безпосередній прогноз стану інвестиційного клімату на наступні півроку. Також перші особи компанії оцінюють доцільність інвестування в країну та перспективи розвитку бізнесу у своєму секторі на найближчі півроку.

Результати опитування дають змогу оперативного відслідковувати тенденції розвитку економіки та безпосередньо настрої іноземних інвесторів. За всю історію вимірювання з 2008 року індекс жодного разу не сягнув позитивної зони – більше 4 балів за 5-бальною шкалою. Найвищий показник індексу був зафіксований у 4-му кварталі 2010 року та 1-му кварталі 2011 року – 3,4 та 3,39 бали відповідно.

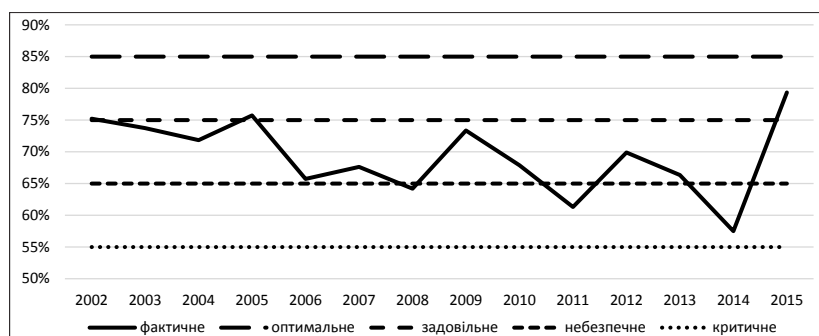

Рис. 2. Динаміка значень індикатора «Відношення вартості нововведених основних засобів до обсягу капітальних інвестицій»

Таблиця 3

Стримуючі чинники розвитку підприємств

Чинники стримуючого характеру	промислові підприємства	сільськогосподарські підприємства	будівельні підприємства	торговельні підприємства	транспортні підприємства	підприємства сфери послуг
Недостатній попит	+		+		+	+
Фінансові обмеження	+	+	+	+	+	+
Погодні умови		+	+			

Джерело: складено автором за даними Держстату України [8]

Таблиця 4

Місце України у світових рейтингах інвестиційної сприяєтливості бізнес-середовища [10]

Показники	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Місце України в рейтингу “Doing Business”	132	128	144	146	147	149	152	137	112	96	83	80
Віддаленість від найкращих показників, DTF	35,8	38	39,2	39	39,7	44,2	44,3	48,9	58,1	61,8	62,8	63,9
Індекс інвестиційної привабливості (середній за рік)*	н/д	н/д	2,68	2,50	3,2	2,89	2,16	2,12	2,65	2,58	2,87	н/д

* розраховано автором на основі даних Європейської бізнес-асоціації

Аналіз динаміки показників, наведених в табл. 4 та на рис. 3, може свідчити про те, що загалом за досліджуваний період мають місце позитивні зміни в інституціональному середовищі для суб'єктів підприємницької діяльності – потенційних суб'єктів інвестування, виходячи з висхідного характеру кривої DTF. Проте ці зміни відбуваються дуже повільно порівняно з іншими країнами. Свідченнями цього є пологий характер кривої DTF у 2007–2010 роках та 2014–2017 роках, а також зниження місця України в рейтингу DB у 2007–2012 рр. Значення індексу інвестиційної привабливості, який розрахований за методикою Європейської бізнес-асоціації, є відзеркаленням настроїв реальних суб'єктів інвестиційної діяльності щодо перспектив залучення до економіки нових інвестицій. Якщо показники рейтингу DB та «індекс DTF» – це величини *ex ante*, тобто ті, які відображають прогнозне значення на відповідний рік (наприклад, рейтинг DB-2017 публікується в кінці 2016 року), то показник «ІПП» – це величина *ex post*, яка відображає фактичний стан речей у бізнес-середовищі (наприклад, ІПП-2016 публікується у 2017 році). Так, максимальне значення індексу у 2010 році корелюється з підвищенням позиції України в рейтингу DB у 2011 році, тоді як низькі значення ІПП впливають на сповільнення темпів зростання показника DTF.

Так, згідно з даними другого півріччя 2016 року, 67% бізнесменів незадовільні інвестиційним кліматом (перше півріччя 2016 року – 78%). Головну проблему вони вбачають у декларативності, а не в реальності дій щодо реформування економіки та відсутності боротьби зі «старою системою» та корупцією. Тільки 34,9% респондентів вважають, що бізнес-клімат покращиться в 1 півріччі 2017 року, а 27% – що Україна буде вигідним ринком для інвестицій (42% не вважають). Ключовими проблемами для іноземних інвесторів є корупція (75% опитуваних), відсутність реформ судової системи (74%), відсутність земельної реформи (63%), від-

сутність ознак фінансової стабільності (60%), митні процедури (49%), відсутність прогресу у поверненні ПДВ (44%). [11] Саме лібералізація та дерегулювання є основними чинниками зростання рейтингу країни. Як видно з графіка, негативні екстерналії 2014–2016 років не впливають явно негативно як на позицію України у рейтингу Всесвітнього банку (із 112 позиції у 2014 році до 80 позиції у 2017 році), так і на значення індексу Європейської бізнес-асоціації (з 2,65 у 2014 році до 2,87 у 2016 році), хоча і зменшують їх значення.

Отже, як показує аналіз, на зниження рейтингу країни та значення індексу інвестиційної привабливості більшою мірою впливає наявність внутрішніх чинників дестимулюючого характеру, ніж факт зовнішньої агресії.

Індикатор «Відношення чистого приросту прямих іноземних інвестицій до ВВП» має динаміку, представлену на рис. 4. Динаміка індикатора має низхідний тренд з 2005 року, причинами якого є як зростання прямих інвестицій закордон (наприклад, з 344 млн. дол. США у 2006 році до 6 077 млн. дол. США у 2007 році), так і скорочення темпів приросту прямих іноземних інвестицій порівняно з темпами приросту номінального ВВП.

До 2012 року значення цього індикатора знаходилося вище порогового рівня за методикою 2007 року (критичного – за Методикою-2013), а з 2013 року стан погіршився. На низхідний тренд також впливають негативні екстерналії 2009 року (світова фінансова криза) та періоду 2014–2016 років (зовнішня агресія), які відображаються на графіку у вигляді впадин. Винятками були періоди (2004–2008 роки та 2010–2012 роки) після Помаранчевої революції та до початку світової фінансової кризи, а також період підготовчих робіт до Євро-2012, коли спостерігались значні прирости прямих іноземних інвестицій. Після подій 2014 року значення показника впало до історичного мінімуму 400 дол. США на 1 особу. Загалом експерти з Національної інвестиційної ради при Президентові України

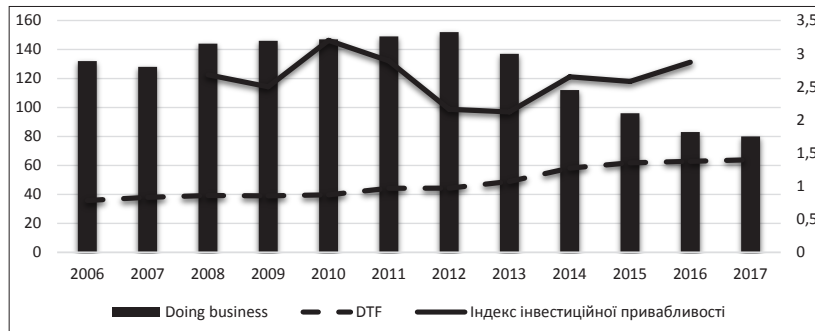

Рис. 3. Динаміка місця України в рейтингу «Doing Business», DTF та індексу інвестиційної привабливості України у 2006–2017 роках

Рис. 4. Динаміка значень індикатора «Відношення чистого приросту прямих іноземних інвестицій до ВВП»

розрахували, що станом на 2036 рік потреби України в прямих іноземних інвестиціях становитимуть 170–250 млрд. дол. США, що на 120–200 млрд. дол. США більше за їх величину у 2016 році [12]. За умови такого сценарію розвитку подій щодо залучення іноземних інвестицій щорічні темпи приросту реального ВВП становитимуть 6,5–9%, а за період 2017–2036 років ВВП сягне рівня від 292 млрд. дол. США (Колумбія-2015) до 475 млрд. дол. США (Польща-2015). Проте це буде можливо лише за умови наявності прямих іноземних інвестицій на рівні 53–58% ВВП та їх щорічного приросту на величину не менше приросту реального ВВП. Отже, як було вже досліджено в попередніх працях, нині актуальним постає питання збереження та уникнення скорочення чистих прямих іноземних інвестицій. Адже за відсутності внутрішнього джерела інвестування саме прямі іноземні інвестиції, а не кредити та позики можуть стати рушієм розвитку економіки [13, с. 134–135].

Щодо індикатора «Відношення кредитів, наданих нефінансовим корпораціям та домашнім господарствам на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості (кумулятивно, скореговані на курсову різницю)», то його динаміка представлена на рис. 5. Цей індикатор належить до індикаторів змішаного типу, які до певного значення показника є стимуляторами, а в разі подальшого збільшення перетворюються на дестимулятори складової інвестиційно-інноваційної безпеки.

Позитивна динаміка значень індикатора спостерігалась до 2009 року, поки у банківського сектору була можливість кредитувати економіку (нефінансові корпорації та домашні господарства). Початок активної фази світової фінансової кризи в Україні у вересні 2008 року та прийняття Національним банком України Постанови щодо запровадження комплексу заходів для забезпечення стабільності банківської системи з метою нейтралізації сили кризи зупинили ріст кредитування нефінансових корпорацій та домашніх господарств. Особливо це стосувалось кредитів, наданих в іноземній валюті.

Через девальвацію гривні з 5,25 грн. за 1 дол. США (середнє значення за рік) у 2008 році до 7,70 грн. за 1 дол. США у 2009 році величина наданих кредитів (залишок коштів на кінець року) зростає до історичного максимуму – 116,5 млрд. грн. (еквівалент 98,8 млрд. грн. – домашні господарства, 17,7 млрд. грн. – нефінансові корпорації). Враховуючи, з одного боку, девальвацію гривні по відношенню до долара на 48%, а з іншого боку, скорочення номінального ВВП на 3,7%, можна побачити, що значення індикатора, відповідно до порядку розрахунку, зросло до максимуму 17,75%, що за відсутності цих двох негативних факторів

можна було б трактувати як відносно задовільний стан. Проте з 2010 року фактичні значення індикатора перебувають нижче критичної межі, що свідчить про неможливість банківської системи виконувати свою безпосередню функцію – кредитувати економіку. Аналізуючи джерела інвестиційних ресурсів, можна зробити висновок, що головним джерелом є власні кошти підприємств, а питома вага кредитів банків та інших позик скоротилась з 15,8% у 2008 році до 7,6% у 2015–2016 роках [7].

Фактично використання власних коштів як основного джерела фінансування капітальних інвестицій (70–80% від загальної суми) не означає високий рівень фінансової спроможності суб'єктів господарювання. Це, скоріше за все, свідчить про брак альтернативних внутрішніх інвестиційних ресурсів для розширеного відтворення виробництва. А це є одним із найвагоміших дестабілізаційних факторів соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання, галузей народного господарства і країни загалом.

Індикатор «Частка продукції, що була реалізована на конкурентних ринках країни, відсотків загального обсягу продукції (станом на початок року)» відображає рівень розвитку конкурентного середовища в національній економіці.

Протягом 2000-х років частка конкурентних ринків постійно зростала, а частка ринків з ознаками індивідуального домінування і монополічних знижувалась. Ця позитивна тенденція була перервана світовою фінансовою кризою 2008 року, а з 2009 року змінилася на протилежну (рис. 6). При цьому якщо у 2009 році скорочення частки конкурентних ринків відбувалося за рахунок розширення олігополічних ринків, на яких конкуренція за певних умов можлива, то з 2010 року відбувається поступове зростання часток ринків з ознаками індивідуального домінування чи монополізованих ринків, на яких конкуренція практично виключається.

Найгострішими проблемами розвитку конкуренції на ринках з конкурентною структурою в Україні зберігаються такі: нерівність умов конкуренції внаслідок впливу адміністративних чинників; спотворення конкуренції внаслідок «тінізації» господарювання; недобросовісна конкуренція; інституційні обмеження конкуренції. Отже, обмеження дії ринкового механізму – це найважливіша причина збереження в галузі великої кількості неефективних господарств з ознаками монополії, що обмежує залучення нових потоків інвестицій.

Індикатор «Розмір економіки України у світовому ВВП» протягом 2002–2016 років становив 0,12–0,24%, що свідчить про його критичність (рис. 7).

Рис. 5. Динаміка значень індикатора «Відношення кредитів, наданих нефінансовим корпораціям та домашнім господарствам на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості, відсотків ВВП»

* розраховано і сформовано автором на основі [14]

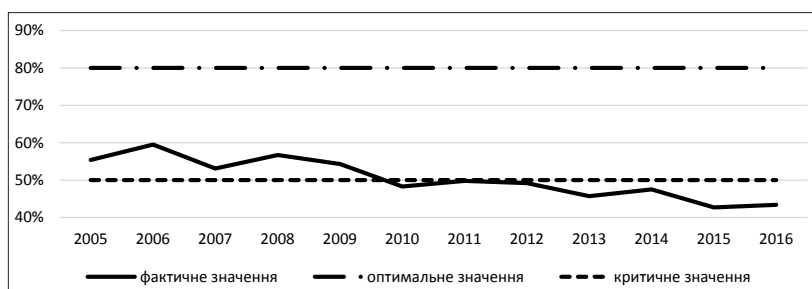

Рис. 6. Динаміка значень індикатора «Частка продукції, що була реалізована на конкурентних ринках країни, відсотків загального обсягу продукції (станом на початок року)» [15]

Рис. 7. Динаміка розміру економіки України у світовому ВВП

Значення цього індикатора є відображенням загальної картини стану та місця економіки України у світовому співтоваристві. Розмір економіки у світовому ВВП не може бути великим за слабких темпів її розвитку, а високі темпи розвитку можливі за інших рівних умов, а також за значних щорічних темпів інвестування (6–9%).

Висновки. Значення інвестиційного процесу постійно посилюється як у зв'язку з розширенням сфер інвестування, так і через ускладнення структури економіки та виникнення нових загроз, адже інвестиційна сфера, будучи однією з найбільш чутливих складових економічного розвитку, є дуже еластичною на дії зовнішніх та внутрішніх чинників впливу. Стан інвестиційної безпеки, який аналізувався в статті, відображає низьку ефективність механізму регулювання інвестиційної діяльності – інвестиційної політики держави. Практично жоден індикатор, який характеризує стан інвестиційної безпеки, не відповідає не тільки оптимальному значенню, але й навіть незадовільному значенню. І, що найгірше, йдеться здебільшого про низхідний тренд. Узагальнюючи вищенаведену аналітику, виявили, що до основних чинників, які знижують рівень інвестиційної безпеки економіки України, належать недостатній рівень валового нагромадження; недостатнє спрямування інвестицій у високотехнологічні галузі; зниження питомої ваги вартості нововведених основних засобів до обсягу капітальних інвестицій; недостатні обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну, а також їх темпи приросту порівняно з динамікою економічного зростання; неможливість запуснути кредитування економіки через банківську систему; скорочення частки конкурентних ринків. Проте ці чинники є наслідком деградації фундаментальних основ правової держави з сильною економікою. Тому слід говорити про необхідність здійснення результативних, а не декларативних заходів щодо нейтралізації впливу дестимулюючих чинників інвестиційної діяльності, серед яких фундаментальними є реформа судової системи, вдосконалення податкової системи, підвищення ефективності антимонопольного регулювання та дієва боротьба з корупцією. Адже з реформою основних інститутів забезпечення сприятливих умов для здійснення інвестицій-

ної діяльності створяться передумови для розвитку таких стійких неформальних інститутів, як ділова культура між контрагентами та довіра між суб'єктами економічної діяльності, що може бути предметом подальших досліджень.

Література:

1. Барановський О. Філософія безпеки : [монографія] : у 2 т. / О. Барановський. – К. : УБС НБУ, 2014. – Т. 1 : Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. – 2014. – 831 с.
2. Кириленко В. Інвестиційна складова економічної безпеки : [монографія] / В. Кириленко. – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с.
3. Мошенський С. Фондовий ринок та інституційне інвестування в Україні: вплив на інвестиційну безпеку держави : [монографія] / С. Мошенський. – Житомир : ЖДТУ, 2008. – 432 с.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>.
5. Крутик А. Инвестиции и экономический рост предпринимательства : [учеб. пособие для студ. вузов, обуч. по экон. спец.] / А. Крутик, Е. Никольская. – СПб. : Лань, 2000. – 541 с.
6. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / за ред. А. Сухорукова. – К. : Національний інститут проблем міжнародної безпеки, 2003. – 32 с.
7. Статистична інформація / Національні рахунки / Валовий внутрішній продукт у фактичних цінах; Наявність і стан основних засобів за видами економічної діяльності (КВЕД-2010) за 2014 рік / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
8. Економічна статистика / Макроекономічна статистика / Тенденції ділової активності / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
9. Distance to Frontier and Ease of Doing Business Ranking [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/data/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB17-Chapters/DB17-DTF-and-DBRankings.pdf>.
10. Doing business 2006...2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2017>.

11. Індекс інвестиційної привабливості України. Друге півріччя 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eba.com.ua/static/press-releases/IAI_H2_2016_PRESENTATION_UKR.pdf.
12. Attracting FDI to Ukrainian economy. Why do we need National Investment Council? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.slideshare.net/NICOoffice/attracting-fdi-to-ukrainian-economy-why-do-we-need-national-investment-council/1>.
13. Нікітенко Д. Інвестиційна безпека в контексті забезпечення безпеки фінансового ринку / Д. Нікітенко // Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (10 листопада 2016 року). – Полтава, 2016. – 357 с.
14. Кредити, надані деопозитними корпораціями (крім НБУ) / Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1.
15. Звіт антимонопольного комітету за 2012 рік...2015 рік / Антимонопольний комітет України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/doccatalog/list?currDir=95113>.

Нікітенко Д.В. Состояние инвестиционной безопасности Украины

Аннотация. В статье анализируется состояние инвестиционной составляющей инвестиционно-инновационной безопасности на основе отдельных индикаторов. Осуществлен ретроспективный анализ значений

индикаторов, а также сделаны выводы относительно общих факторов, влияющих на обеспечение инвестиционной безопасности. Выявлено, что значения большинства индикаторов инвестиционной безопасности находятся ниже критического значения, что, согласно теории безопасности, свидетельствует о реализации угрожающих процессов в экономике.

Ключевые слова: индикатор, инвестиции, инвестиционный климат, инвестиционная безопасность, конкуренция, прямые иностранные инвестиции, недобросовестная конкуренция.

Nikytenko D.V. The state of investment security of Ukraine

Summary. The author analyses the state of the investment component of investment and innovation security on the basis of appropriate indicators. A retrospective analysis of the indicators' weight is carried out and conclusions are drawn about the general factors, which affect the investment security. It is found that the weight of most investment security indicators is below the critical weight, which, according to the theory of security, means the realization of threatening processes in the economy.

Key words: indicator, investment, investment climate, investment security, competition, foreign direct investment, unfair competition.